

Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset sikojen trikiinitutkimusten vähentämiseksi

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä, että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Suorat lainaukset lainsäädäntötekstistä on esitetty värillisellä taustalla. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Ruokaviraston näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset sikojen trikiinitutkimusten vähentämiseksi	
Ruokaviraston ohje	5728/04.02.00.01/2020/2 (entinen numero 16042)
Esittelijä	Marianne Peltomaa
Hyväksyjä	Marjatta Rahkio
Käyttöönotto	01.09.2020

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset	5
2.1	Rakennusten rakentaminen ja kunnossapito.....	5
2.2	Haittaeläinten torjuntaohjelma	6
2.3	Tilalla käytettävä rehu	8
2.4	Rehujen varastointi	9
2.5	Kuolleiden eläinten käsittely	9
2.6	Lähellä pitopaikkaa sijaitsevan kaatopaikan huomioon ottaminen.....	10
2.7	Pitopaikkaan tuotavat siat ja sikojen merkitseminen	10
2.8	Sikojen pitäminen sisätiloissa.....	11

1 Johdanto

Valvotuilla pito-olosuhteilla tarkoitetaan trikiiniasetuksessa määriteltyjä valvottuja pito-olosuhteita (Trikiinitarkastuksia koskevista erityissäännöistä annettu komission asetus (EY) N:o 1375/2015, 1§, 2 kohta).

Trikiiniasetuksen liitteessä IV on esitetty vaatimukset, jotka toimijan tulee täyttää, jotta sikojen pitopaikka voidaan virallisesti tunnustaa valvottuja pito-olosuhteita noudattavaksi pitopaikaksi. Pitopaikan valvottujen pito-olosuhteiden virallinen tunnustaminen on edellytys sille, että pitopaikasta tulevien sikojen trikiinitutkimuksia voidaan vähentää tai lopettaa. Elintarvikelain 54 c § mukaan Ruokavirasto on trikiiniasetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen, joka tunnustaa pitopaikat hakemuksen perusteella. Ruokavirasto on toimivaltainen viranomainen myös peruuttamaan pitopaikan tunnustamisen, mikäli valvottujen pito-olosuhteiden edellytykset eivät enää täyty.

Tässä ohjeessa esitetään, mitä vaatimuksia trikiiniasetuksessa on asetettu valvotuille pito-olosuhteille ja miten näitä vaatimuksia Ruokaviraston näkemyksen mukaan käytännössä tulisi tulkita. Ohje on tarkoitettu sekä arviointi- ja valvontakäyntejä tekeville henkilöille että eläintenpitäjille.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Suorat lainaukset lainsäädännöstä on erotettu tekstilaatikoihin (trikiiniasetuksen liitteestä IV, kohdat a-j). Muilta osin ohjeessa esitetyt kannanotot eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Valvottujen pito-olosuhteiden tunnustamisen hakeminen on vapaaehtoista. Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimusten täytyminen todennetaan pitopaikassa tehtävällä maksullisella arviointikäynnillä. Arviointi ja virallinen tunnustaminen ovat pitopaikka-kohtaiset (samalla tilalla voi olla useampia pitopaikkoja). Trikiiniasetuksen 9 artiklan mukaan toimija on velvollinen ilmoittamaan Ruokavirastoon, jos jokin valvotuille pito-olosuhteille asetetuista vaatimuksista ei pitopaikan osalta enää täyty.

Yksittäisten pitopaikkojen lisäksi valvottujen pito-olosuhteiden virallista tunnustamista voivat hakea myös pitopaikkojen ryhmät (ns. lokerot). Ryhmän on osoitettava, että jokainen ryhmään kuuluva pitopaikka täyttää valvotuille pito-olosuhteille asetetut vaatimukset.

Ruokavirasto pitää julkista rekisteriä virallisesti tunnustetuista pitopaikoista. Myös lokeroon kuuluvat yksittäiset pitopaikat kirjataan rekisteriin sen jälkeen, kun lokero on tunnustettu. Luettelo virallisia pito-olosuhteita noudattavista tiloista julkaistaan myös Ruokaviraston kotisivuilla. Luettelon julkaiseminen on tarpeen, jotta muut toimijat, teurastamot ja tarkastuseläinlääkärit voivat varmistua siitä, että pitopaikassa on virallisesti tunnustetut valvotut pito-olosuhteet.

Ohjeistus ja lomakkeet pitopaikan virallisen tunnustamisen hakemiseksi sekä muuta aineistoa löytyy Ruokaviraston kotisivuilta hakusanalla ”sikojen valvotut pito-olosuhteet”. Tämä ohje korvaa Eviran ohjeen 16042/1.

2 Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset

2.1 Rakennusten rakentaminen ja kunnossapito

a) Toimijan on pitänyt noudattaa rakennusten rakentamisen ja kunnossapidon osalta kaikkia käytännön varotoimia, joilla estetään jyrсийöiden, muiden nisäkkäiden ja lihansyöjälintujen pääsy rakennuksiin, joissa eläimiä pidetään.

Rakennusten rakentamiselle ja kunnossapidolle asetetut vaatimukset koskevat sikalarakennusten lisäksi rehuvarastoja, joissa säilytetään muita kuin tiiviissä säiliöissä olevia rehuja (ks. ohjeen kohta 2.4).

Rakennusten välitön ympäristö on avoin. Suositeltava avoimen alueen leveys on kaksi metriä rakennuksen ulkoseinästä. Avoin alue voidaan päällystää esimerkiksi soralla tai asfaltoinnilla. Myös hoidettu, jatkuvasti lyhyenä pidettävä nurmikko on mahdollinen. Sen sijaan seinien välittömässä läheisyydessä ei saa olla mitään sellaista, joka tarjoaa piilopaikan jyrсийöille, kuten suojaa antavaa kasvillisuutta.

Rakennusten ulkoseinissä, lattia- tai kattorakenteissa ei ole mahdollisia kulkuaukkoja jyrсийöille. Esimerkiksi:

- Puurakenteiset seinät ovat sellaisia, että jyrсийät eivät pääse seinän ulkivuorauksen alle ja siitä edelleen rakennuksen rakenteisiin.
- Aaltopellillä vuoratuissa seinissä jyrсийöiden kulku seinärakenteisiin estetään esim. pellin alareunan ja sokkelin välissä olevalla verkolla.
- Betoniseinissä elementtien välisissä silikonisaumoissa ei ole aukkoja.

- Jos sikalassa on kuivalantajärjestelmä, lantalaan johtava kanava on sellainen, että jyräjät eivät voi käyttää sitä kulkureittinään sikalaan.
- Tuloilmakanavien suojaamisella verkolla estetään jyräjöiden pääsy ilmanvaihtokanaviin. Myös poistoilmakanavat on syytä verkottaa, jos ne ovat sellaisia, että jyräjät voivat käyttää niitä kulkureitteinään.

Kaikki ulko-ovet ja ulos johtavat ikkunat sulkeutuvat tiiviisti. Jos ovia pidetään avoimina esimerkiksi lämpimänä vuodenaikana, koko oviaukko suojataan esimerkiksi verkolla niin, että jyräjät eivät pääse kulkemaan oviaukosta. Vastaavasti ikkuna-aukot suojataan, jos ikkunoita pidetään avoimina. Muutoin ovia pidetään avoimina vain sen aikaa, kun ovesta kulkemisen, sikojen lastaamisen, kestokuivikepohjan tyhjentämisen tai vastaavan vuoksi on välttämätöntä.

Kissat, koirat tai muut nisäkkäät taikka lihaa syövät linnut eivät pääse samaan tilaan sikojen kanssa. Esimerkiksi jyräjöiden torjuntaan käytettävät kissat ja koirat voivat kuitenkin liikkua rakennuksen muissa osissa ja varastotiloissa, jossa ne eivät ole suorassa yhteydessä sikoihin. Lihaa syöville linnuilla tarkoitetaan esimerkiksi petolintuja (kuten haukat ja pöllöt) ja haaskoja syöviä lintuja (kuten varislinnut), mutta ei esimerkiksi tiaisia, varpusia ja pääskysia.

On suositeltavaa, että sikalan lähiympäristössä tai piha-alueella ei säilytetä tarpeetonta tavaraa, kuten rakennusjätettä, vanhoja olkipaaleja tai vastaavaa, joka voi tarjota suojapaikan jyräjöille.

2.2 Haittaeläinten torjuntaohjelma

b) Jotta sikojen tartunnat voidaan ehkäistä tehokkaasti, toimijan on noudatettava haittaeläinten, erityisesti jyräjöiden, torjuntaohjelmaa. Toimijan on pidettävä torjuntaohjelmasta kirjaa toimivaltaista viranomaista tyydyttävällä tavalla.

Haittaeläinten torjuntaohjelman tulee kattaa sekä sikojen pitopaikkana että rehujen varastointiin käytettävät tilat. Torjuntaohjelma ulotetaan tarvittaessa myös muihin lähiympäristössä oleviin kohteisiin, jotka voivat tarjota suojaa ja ravintoa jyräjöille.

Haittaeläinten torjuntaohjelman riittävyttä arvioidaan tarkastelemalla sen lopputulosta: torjuntatoimenpiteet yhdessä rakennusten rakentamisen ja kunnossapidon kanssa ovat riittävät silloin, kun niillä estetään jyräjöiden esiintyminen sikalassa.

Sikalassa ei saa näkyä merkkejä rottien olemassaolosta. Jos sikalassa näkyy merkkejä muista jyrsijöistä, ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

Torjuntaohjelmasta tulee olla kirjallinen kuvaus, josta käy ilmi ainakin:

- millä menetelmillä torjuntaa toteutetaan (esim. myrkytyksillä, loukuilla tai jollakin muulla menetelmällä)
- torjunnassa käytettävien tuotteiden (esim. myrkyt, karkottimet, merkkiaineet) nimet ja valmistajat
- milloin torjuntaa tehdään
- miten torjuntatoimenpiteet käytännössä toteutetaan (esim. syöttilaatikoiden määrä ja sijoittelu, syöttien kulutuksen seuraaminen ja uusien syöttien lisääminen)
- jos haittaeläinten torjunta hoidetaan ulkopuolisen toimijan toimesta, ohjelmasta tulee silloinkin käydä ilmi ainakin torjunnasta vastaavan yrityksen nimi sekä torjunnan pääpiirteet

Havainnointia mahdollisten jyrsijöiden olemassaoloon liittyvien merkkien (jäljet, papanat ym.) varalta tehdään jatkuvasti osana päivittäistä työtä. Lisäksi toimija tekee säännöllisesti (esimerkiksi kerran kuukaudessa tai tarvittaessa useammin) perusteellisempia tarkkailukierroksia kiinnittäen huomiota myös sellaisiin vähemmän näkyviin paikkoihin, joissa jyrsijöiden jättämiä merkkejä voitaisiin havaita. Jos ulkopuolinen taho tekee tilalla seurantaa jyrsijöiden olemassaoloon liittyvien havaintojen varalta, toimijan itse tekemää seurantaa voidaan vastaavasti vähentää.

Osana haittaeläinten torjuntaa toimijan tulee huolehtia myös asianmukaisesta rehun välivarastoinnista ja jätteiden käsittelystä:

- Rehun välivarastosäiliöiden ja rehun jakeluun käytettävien laitteiden tulisi olla rakenteiltaan sellaisia, että jyrsijät eivät pääse käsiksi rehuun.
- Avatut rehusäkit tulisi sulkea, laittaa suljettavaan astiaan tai tiiviiseen suljettavaan tilaan. Säkkeitä tulisi avata vain tarpeellinen määrä kerrallaan. Tyhjät säkit tulisi säilyttää kannellisessa jäteastiassa tai muussa suljetussa astiassa.
- Jätteet, joista jyrsijät voivat saada ravintoa, tulisi säilyttää tiiviissä kannellisissa astioissa ja astiat tyhjentää säännöllisesti.

Toimijan tulee pitää kirjaa seuraavista asioista:

- suoritettut torjuntatoimenpiteet

- silloin, kun haittaeläinten torjunnasta on sovittu ulkopuolisen toimijan kanssa, on oltava saatavilla ulkopuolisen toimijan pitämä torjuntakirjanpito, josta käyvät ilmi suoritettujen torjuntatoimenpiteet
- tarkkailukierrosten suorittaminen mahdollisten jyräjöiden olemassaoloon viittaavien havaintojen varalta
- kaikki jyräjöiden olemassaoloon viittaavat havainnot sisältäen mahdolliset kuolleet jyräjät

2.3 Tilalla käytettävä rehu

c) Toimijan on varmistettava, että kaikki rehu on hankittu laitoksesta, joka tuottaa rehua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 183/2005 esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

Kaikki rehu tulee hankkia rehuhygieniasetuksen (EY) N:o 183/2005 mukaisesti rekisteröidyltä toimijoilta. Jos tila tuottaa rehua itse, tilan tulee olla niin ikään rekisteröitynyt. Poikkeuksena ovat pienet (viljelyala korkeintaan 3 ha), paikalliset rehun tuottajat, jotka toimittavat rehut suoraan paikallisille maataloille käytettäväksi. Niitä toimijat saavat hankkia rehua, vaikka ne eivät ole rekisteröityneet rehuhygieniasetuksen mukaisesti. Silloinkin rehun tulee kuitenkin olla tuotettu rehuhygieniasetuksessa asetettujen vaatimusten mukaisesti.

Sikatiilojen tulee pitää rehukirjanpitoa tilalle ostetuista ja tilalla tuotetuista rehuista. Kirjanpidosta on käytävä ilmi rehun myyjän/toimittajan nimi ja osoite, minkä perusteella on mahdollista tarkistaa, että rehu on hankittu rekisteröidyltä rehualan toimijalta. Listat Suomessa rekisteröidyistä rehualan alkutuotannon ja muista rehualan toimijoista löytyvät Ruokaviraston kotisivuilta. Myös muissa EU maissa on vastaavat rekisteröinti- ja hyväksyntäkäytännöt rehualan toimijoille kuin Suomessa. Rehukirjanpito vaatimuksen täyttämiseksi riittävät rehujen ostokuittien, luomun tuotevirtakirjanpidon, lohko kohtaisen kirjanpidon tai muiden vastaavien tositteiden säilyttäminen, jos niistä käyvät ilmi rehukirjanpidossa vaaditut asiat. Rehuja koskeva kirjanpito tulee säilyttää 5 vuoden ajan.

2.4 Rehujen varastointi

d) Toimijan on varastoitava triikiineille alttiille lajeille tarkoitettu rehu suljetuihin siiloihin tai muihin säiliöihin, joihin jyräjät eivät pääse. Kaikki muut rehutoimitukset on lämpökäsiteltävä tai ne on tuotettava ja varastoitava toimivaltaista viranomaista tyydyttävällä tavalla.

Irtonaiset rehut säilytetään suljetuissa, tiiviissä säiliöissä, joihin jyräjät eivät pääse. Siilojen poistoilmaputki saa olla avonainen, jos lähietäisyydellä siitä ei ole rakenteita, joita pitkin jyräjän on mahdollista päästä putken suuaukon luokse. Mahdolliset rehun-tähteet poistetaan säiliöiden, rehuvarastojen ja sikalarakennuksen ympäristöstä.

Säikeissä olevat rehut varastoidaan sisätiloissa tai varastoissa, jotka täyttävät kohdissa 2.1. ja 2.2. esitetyt vaatimukset.

Rehujen varastoinnille asetetut vaatimukset koskevat myös muille eläimille kuin sioille tarkoitettuja rehuja, joita säilytetään sikalassa, rehuvarastossa tai näiden lähiympäristössä.

2.5 Kuolleiden eläinten käsittely

e) Toimijan on varmistettava, että kuolleet eläimet kerätään, tunnistetaan ja kuljetetaan viipymättä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1069/2009 21 ja 22 artiklan ja komission asetuksen (EU) N:o 142/2011 liitteen VIII mukaisesti.

Kuolleet siat poistetaan viipymättä muiden sikojen joukosta. Raatoja säilytetään ennen niiden kuljettamista pois tilalta tiiviissä ja suljetussa säiliössä niin, että jyräjät eivät voi päästä käsiksi raatoihin.

Jos pitopaikka sijaitsee keräilyalueella, raadot on toimitettava sivutuoteasetuksen mukaiseen käsittelylaitokseen. Syrjäisillä alueilla raadot voi hävittää myös hautaamalla ne hautaamista koskevia vaatimuksia noudattaen. Vaihtoehtona näille hävittämistavoille on raatojen hävittäminen polttamalla ne tilan polttolaitoksessa. Sianraatoja on mahdollista käyttää myös haaskakäyttöön.

Sivutuotteiden kuljetuksessa on oltava mukana kaupallinen asiakirja, josta tuottaja säilyttää yhden jäljennöksen itsellään. Raatojen toimittamisesta käsittelylaitokseen, hautamisesta, polttamisesta tai käytöstä haaskaruokintaan on pidettävä kirjaa. Kirjanpitoa on säilytettävä kaksi vuotta ja sen on oltava pyydettyessä tarkastettavissa.

2.6 Lähellä pitopaikkaa sijaitsevan kaatopaikan huomioon ottaminen

f) Jos tilan läheisyydessä on kaatopaikka, toimijan on ilmoitettava asiasta toimivaltaiselle viranomaiselle. Tämän jälkeen toimivaltaisen viranomaisen on arvioitava mahdolliset riskit ja päätettävä, voidaanko tila tunnustaa valvottuja pito-olosuhteita noudattavaksi tilaksi

Jos lähempänä kuin kolmen kilometrin etäisyydellä sikalasta on käytössä oleva tai hyljättäin suljettu kaatopaikka, Ruokavirasto arvioi tapauskohtaisesti, voidaanko pitopaikka tunnustaa valvottuja pito-olosuhteita noudattavaksi pitopaikaksi. Arvioinnissa otetaan huomioon etäisyyden lisäksi olosuhteet, kuten maasto, kasvillisuus, rakennettu ympäristö ja vesistöt sekä mahdolliset paikallisilta viranomaisilta pyydettyt tiedot.

2.7 Pitopaikkaan tuotavat siat ja sikojen merkitseminen

g) Toimijan on varmistettava, että kotieläimenä pidettävät siat merkitään, jotta jokainen eläin voidaan jäljittää takaisin asianomaiselle tilalle.

h) Toimijan on varmistettava, että kotieläimenä pidettäviä sikoja tuodaan tilalle ainoastaan, jos ne ovat peräisin ja tulevat tiloilta, jotka on virallisesti tunnustettu valvottuja pito-olosuhteita noudattaviksi tiloiksi.

Pitopaikkaan tuodaan sikoja vain sellaisista pitopaikoista, joiden on virallisesti tunnustettu täyttävän valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset. Vaatimus koskee kaiken ikäisiä sikoja (esim. porsaas, lihasiat, siitossiat). Toimijan pitää varmistua ennen uusien sikojen saapumista, että siat tulevat tällaisesta pitopaikasta. Asian voi tarvittaessa varmistaa Ruokaviraston pitämästä rekisteristä (kotimaiset siat). On otettava huomioon, että samalla eläintenpitäjällä voi olla useita pitopaikkoja niin, että vain osalla pitopaikoista on virallisesti tunnustetut valvotut pito-olosuhteet.

Toimijan tulee pitää luetteloja pitopaikkaan vastaanotetuista eläimistä ja hänellä tulee olla olemassa tai saatavilla tieto siitä, mistä kukin pitopaikassa oleva sika on sinne tuotu. Kuljetuksen aikana valvotuista pito-olosuhteista peräisin olevat siat pidetään erillään muista sioista siten, että eläinten sekoittumisesta keskenään ei ole vaaraa.

Ennen kuin sikoja siirretään pois pitopaikastaan, niiden tulee olla merkittyjä siten, että ne voidaan yhdistää tähän pitopaikkaan. Merkintä voi olla esimerkiksi korvamerkki tai tatuointi, josta ilmenee eläintenpitäjän merkintätunnus ja sen lisäksi pitopaikan ilmaiseva lisämerkintä, jos samalla eläintenpitäjällä on useita pitopaikkoja.

2.8 Sikojen pitäminen sisätiloissa

i) Yksikään eläin ei pääse ulkotiloihin, ellei toimija pysty riskin arvioinnin avulla osoittamaan toimivaltaista viranomaista tyydyttävällä tavalla, että ulkoilun kesto, tilat ja olosuhteet eivät aiheuta vaaraa triikiinin kulkeutumisesta tilalle.

Siat eivät pääse ulkotiloihin eikä pitopaikassa myöskään saa olla sikoja, jotka ovat aiemmin elämänsä aikana oleskelleet ulkona. Ulkoilua ei ole käytännöllisesti katsoen mahdollista järjestää niin, etteivät jyräjät voisi päästä sikojen ulkoilualueelle.

Jos sikoja lastataan kuljetusta varten tai niitä muuten siirrellään niin, että sika kulkee väliaikaisesti ulkona, sian pitää liikkua valvotusti avointa kulkureittiä, jonka varrella ei ole piilopaikkoja jyräjöille.

3 Lainsäädäntö

- Komission täytäntöönpanoasetus virallisia lihan triikiinitarkastuksia koskevista erityissäännöistä (EY) N:o 1375/2015 (*trikiiniasetus*)
- Valvonta-asetuksen nojalla annettu komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2019/627
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus lihantarkastuksesta 2/2020 (*lihantarkastusasetus*)